

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

(Գիտական աշխատանքների ժողովածու)

Գիրք 7

Երևան
«ՕՐ-ԴԱՐ» հրատարակչություն
2014

ՀՏԴ 330
ԳՄԴ 65
Տ 778

Գիրքը հրատարակության է երաշխավորվել *Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ*

Խմբագրական խորհուրդ՝

ԷԴՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ (նախագահ), տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՐՄԵՆԱԿ ԴԱՐԲԻՆՅԱՆ (փոխնախագահ), տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ՎԱՐԴԱՆ ԲՈՍՏԱՆՁՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԵԴԻԱԶԱՐՑԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՂԱՄԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԱՇՈՏ ԲԱՅԱԴՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ԹԱԹՈՒԼ ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ՀԱՅԿ ՕՐԴՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու
ՀԱՅԿ ՂԱԶԱՐՑԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ
ՍԱՐԻՆԵ ՀԱՅԻՆՅԱՆ (պատասխանատու քարտուղար), տնտեսագիտության թեկնածու

Պատասխանատու խմբագիր՝

ԼԱՎԴԵՆՏԻ ՄԻՐԶՈՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Տ 778 *Տնտեսության զարգացման և կառավարման հիմնախնդիրներ:*
Գիտական աշխատանքների ժողովածու / Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտ: Խմբ. խորհ. – Եր.: «ՕՐ-ԴԱՐ»
հրատարակչություն, 2014.
Գիրք 7. - 334 էջ:

Գրքում ներառվել են տնտեսության և նրա առանձին ոլորտների զարգացման ու կառավարման հրատապ հիմնախնդիրներին նվիրված գիտական աշխատանքների արդյունքները:

Գիրքը կարող է օգտակար լինել կառավարման մասնագետներին, ինչպես նաև բուհերի ուսանողներին, մագիստրանտներին և ասպիրանտներին:

ՀՏԴ 330
ԳՄԴ 65

ИНСТИТУТ
ЭКОНОМИКИ И
УПРАВЛЕНИЯ

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ И УПРАВЛЕНИЯ

(Сборник научных трудов)

Книга 7

Ереван
Издательство «Ор-Дар»
2014

ՀՏԴ 330
ՉՄԴ 65
S 778

*Книга рекомендована к изданию решением
Ученого совета Института экономики и
управления*

Редакционный совет:

ЭДУАРД ОРДЯН (председатель), доктор экономических наук, профессор
АРМЕНАК ДАРБИНЯН (зам. председателя), доктор экономических наук, профессор
ВАРДАН БОСТАНДЖЯН, доктор экономических наук, профессор
БЕНИАМИН ЕГИАЗАРЯН, доктор экономических наук, профессор
АГАСИ САРКИСЯН, доктор экономических наук, профессор
АШОТ БАЯДЯН, доктор экономических наук, профессор
ТАТУЛ МАНАСЕРЯН, доктор экономических наук, профессор
АЙК ОРДЯН, кандидат экономических наук
АЙК КАЗАРЯН, кандидат экономических наук, доцент
МАРИНЕ АЙРИЯН (ответственный секретарь), кандидат экономических наук

Ответственный редактор:

ЛАВРЕНТИЙ МИРЗОЯН, кандидат педагогических наук, доцент

S 778

*Проблемы развития экономики и управления. Сборник
научных трудов / Институт экономики и управления:
Ред. совет. - Ер.: Издательство "Ор-Дар", 2014.
Книга 7. -334 с.*

В сборнике включены результаты научных трудов, посвященных актуальным проблемам управления, развития экономики и ее отдельных отраслей.

Сборник предназначен для специалистов управления, а также студентов, магистрантов и аспирантов вузов.

ՀՏԴ 330
ՉՄԴ 65

ISBN 978-9939-9055-5-6

Ի Օր-Դար, 2014

INSTITUTE OF
ECONOMICS AND
MANAGEMENT

PROBLEMS OF ECONOMIC
DEVELOPMENT AND MANAGEMENT

(Collection of Scientific Articles)

Book 7

Yerevan
Publishing house «Or–Dar»
2014

ՀՏԴ 330
ԳՄԴ 65
S 778

*Recommended for publication by the Scientific
Council of the Institute of Economics and
Management*

Editorial Council:

EDUARD ORDYAN (Chairman), Doctor of Economics, Professor
ARMENAK DARBINYAN (Deputy Chairman), Doctor of Economics, Professor
VARDAN BOSTANJYAN, Doctor of Economics, Professor
BENJAMIN YEGHIAZARYAN, Doctor of Economics, Professor
AGHASI SARGSYAN, Doctor of Economics, Professor
ASHOT BAYADYAN, Doctor of Economics, Professor
TATOUL MANASERYAN, Doctor of Economics, Professor
HAYK ORDYAN, Ph.D. in Economics
HAYK GHAZARYAN, Ph.D. in Economics, Associate Professor
MARINE HAYRIYAN (Executive Secretary), Ph.D. in Economics

Responsible Editor:

LAVRENTI MIRZOYAN, Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor

S 778 *Problems of Economic Development and Management.* Collection of
Scientific Articles / Institute of Economics and Management; Editorial
Council. – Yerevan: Publishing house «Or-Dar», 2014.
Book 7. – 334 p.

This book of collection includes the results of scientific papers on contemporary issues of development and management of the economy and individual industries.

The collection is prepared for management experts, as well as bachelors, undergraduate and post-graduate students.

ՀՏԴ 330
ԳՄԴ 65

ISBN 978-9939-9055-5-6

© Or-Dar, 2014

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Գիտական աշխատանքների սույն ժողովածուն արդի փուլում տնտեսության զարգացման և կառավարման բարելավման հրատապ հիմնախնդիրներին նվիրված յոթերորդ գիրքն է:

Գրքի տնտեսական զարգացման բաժնում ներառվել են ՀՀ տարածքային համաչափ զարգացման, վարչատարածքային միավորների արտաքին տնտեսական կապերի ներուժի գնահատման, հանրապետությունում ազատ տնտեսական գոտիների ստեղծման, Եվրամիության և Մաքսային միության հետ համագործակցության, ագրարային ոլորտի զարգացման և այլ արդիական հիմնախնդիրներին վերաբերող գիտագործնական ու մեթոդական ուղղվածություն ունեցող հոդվածներ:

Կառավարման հիմնախնդիրների բաժնում ներկայացվել են հրատապ և կարևոր նշանակություն ունեցող գիտական աշխատանքների արդյունքներ, որոնք վերաբերում են մարդկային ռեսուրսների ռազմավարական կառավարմանը, բուհ-ի կառավարման արդյունավետության բարձրացմանը, շրջակա միջավայրի պահպանմանը, ՀՀ-ում արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման միջազգային փորձի կիրառմանը և այլ խնդիրների լուծմանը:

«Մեր հոբելյարները» բաժնում ներկայացվել է ինստիտուտի գիտական խորհրդի և սույն ժողովածուի խմբագրական խորհրդի անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Վարդան Բոստանջյանի կենսագրականը՝ ծննդյան 65-ամյակի առթիվ:

Գիրքը կարող է օգտակար լինել տնտեսության կառավարման մասնագետներին, ինչպես նաև բուհ-երի ուսանողներին, մագիստրանտներին և ասպիրանտներին:

ԲԱԺԻՆ 1

Տ Ն Տ Ե Ս Ո Ւ Թ Յ Ա Ն Չ Ա Ր Գ Ա Յ Մ Ա Ն

Հ Ի Մ Ն Ա Խ Ն Դ Ի Ր Ն Ե Ր

ԷԴՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ

Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի տնօրեն, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

ԼԱՈՒՐԱ ՍԱՐԴԱՐՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մոդելավորման ամբիոնի դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու

ՄԱՐԻՆԵ ՀԱՅՐԻՅԱՆ

Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի ուսումնամեթոդական բաժնի վարիչ, տնտեսագիտության թեկնածու

ԼԻԼԻԹ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի դասախոս, տնտեսագիտության թեկնածու

ՀՀ ՎԱՐՉԱՏԱՐԱՍԹՔԱՅԻՆ ՄԻԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ՆԵՐՈՒԺԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐ¹

Հոդվածում ներկայացվել են վարչատարածքային միավորների արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման ներուժի գնահատման մեթոդական մոտեցումներ՝ օգտագործելով բացարձակ և հարաբերական 3 խումբ ցուցանիշներ՝ 1. տարածքային միավորի արդյունաբերական և գյուղատնտեսական արտադրանքի, շինարարության և ծառայությունների ծավալները, 2. արտահանումն ու ներմուծումը բնութագրող ցուցանիշները և 3. օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների գրավչության աստիճանը:

Առաջարկված ցուցանիշների միջոցով գնահատվել ու վերլուծվել է ՀՀ մարզերի և Երևան քաղաքի արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման առկա ներուժը, և տարածքային այդ միավորները ըստ

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը:**

հաշվարկված ներուժի ռանգավորվել են հետևյալ հերթականությամբ՝ Երևան, Սյունիքի, Լոռու, Կոտայքի, Արմավիրի, Գեղարքունիքի, Արարատի, Արագածոտնի, Շիրակի, Տավուշի և Վայոց ձորի մարզեր:

Պահանջվող տեղեկատվություն ապահովելու դեպքում համանման գնահատումներ կարելի է կատարել նաև ՀՀ համայնքների կտրվածքով, որը կնպաստի տարածքային այդ միավորների արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման գծով միջոցառումների իրականացմանը:

Բանալի բաներ. վարչատարածքային միավորների արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման ներուժ, վարչատարածքային միավորների տնտեսական զարգացման մակարդակ, համաթվերի ձևավորման մոտեցում, անհավասարաչափության թափ, վարկանիշային գնահատական, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների գրավչության աստիճան:

ЭДУАРД ОРДЯН

Директор Института экономики и управления, доктор экономических наук, профессор

ЛАУРА САРДАРЯН

Доцент кафедры математического моделирования в экономике Ереванского государственного университета, кандидат экономических наук

МАРИНЕ АЙРИЯН

Зав. учебнометодическим отделом Института экономики и управления

ЛИЛИТ ХАЧАТРЯН

Лектор кафедры Международных экономических отношений Армянского государственного экономического университета, кандидат экономических наук

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ОЦЕНКИ ПОТЕНЦИАЛА РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ АДМИНИСТРАТИВНО- ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ЕДИНИЦ РА

В статье представлены методические подходы оценки потенциала развития внешнеэкономических связей административно-территориальных единиц с использованием 3 групп абсолютных и относительных показателей: 1. объемы промышленной и сельскохозяйственной продукции, строительства и услуг территориальных единиц, 2. показатели, характеризующие экспорт и импорт, и 3. степень привлекательности прямых

внешних инвестиций.

Посредством предложенных показателей оценен и проанализирован потенциал развития внешнеэкономических связей марзов РА и города Еревана, и эти территориальные единицы ранжированы по оцененному потенциалу в следующей последовательности: город Ереван, марзы Сюник, Лори, Котайк, Армавир, Гегаркуник, Арарат, Арагацотн, Ширак, Тавуш и Вайоц дзор.

При наличии необходимой информации подобную оценку можно провести в разрезе общин РА, что поспособствует осуществлению мероприятий, направленных на развитие внешнеэкономических связей этих территориальных единиц.

Ключевые слова: потенциал развития внешнеэкономических связей административно-территориальных единиц, уровень экономического развития административно-территориальных единиц, подход расчета индексов, размах диспропорций, рейтинговая оценка, степень привлекательности иностранных прямых инвестиций.

EDUARD ORDYAN

*Director of the Institute of Economics and Management,
Doctor of Economics, Professor*

LAURA SARDARYAN

*Associate Professor of Department of Mathematical Modelling of Faculty of Economics
of Yerevan State University, Ph.D. in Economics*

MARINE HAYRIYAN

*Head of Educational-methodical Department of the Institute of Economics and
Management, Ph.D. in Economics*

LILIT KHACHATRYAN

*Lecturer of Department of International Economic Relations of Armenian State
University of Economics, Ph.D. in Economics*

***METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSMENT OF
DEVELOPMENT POTENTIAL OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS
OF ADMINISTRATIVE UNITS OF RA***

The article presents methodological approaches to assess the development of foreign economic relations potential for administrative units in the RA by

using 3 groups of absolute and relative indices: 1. Volumes of industrial and agricultural production, construction and services rendered by regional unit, 2. Indices characterizing the export and import, and 3. Attractiveness level of foreign direct investments.

The proposed indicators were used to analyze and evaluate the current development potential of foreign economic relations of RA regions and Yerevan, and those regional units were ranked according to calculated potential by the following order: city of Yerevan, Syunik, Lori, Kotayk, Armavir, Gegharqunik, Ararat, Aragatsotn, Shirak, Tavush and Vayots Dzor regions.

Upon availability of required information, similar assessments can be performed on the level of RA communities, which will assist in activities for development of foreign economic relations of those communities.

Key words. development potential of foreign economic relations of administrative units, level of economic development of administrative units, approach of calculating indices, scale of disproportions, ranking score, attractiveness level of foreign direct investments.

ԳԵՐԱՍԻՄ ԴԱՎԹՅԱՆ

Հայաստանի ազգային ազրարային համալսարանի արտադրության կազմակերպման ամբիոնի վարիչ, տնտեսագիտության թեկնածու

ԱՇԽԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հայաստանի ազգային ազրարային համալսարանի ասպիրանտ

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՆՀԱՎԱՍՏԱՐԱԶՍՓՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՎ ԴՐԱ ՄԵՂՄԱՑՄԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԸ ¹

Հոդվածում կատարվել է երկրի տարածքային միավորների (տարածաշրջանների) անհավասարաչափ զարգացման և դրա հաղթահարման տեսական մոտեցումների համեմատական վերլուծություն: Ներկայացվել են հեղինակների մոտեցումները ՀՀ համայնքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման մակարդակների միջև անհավասարաչափությունների առաջացման պատճառահետևանքային կապերի վերաբերյալ: Հիմնավորվել է այդ խնդրի մեղմացման անհրաժեշտությունը և միայն շուկայական մեխանիզմների միջոցով լուծման անկարողությունը: Հեղինակն առաջարկում է ՀՀ համայնքների համաչափ զարգացման խնդիրը դիտարկել որպես երկրի տարածաշրջանային քաղաքականության հիմնական նպատակներից մեկը և հիմնավորում է այդ խնդրի լուծման գործընթացին կառավարության ակտիվ մասնակցության անհրաժեշտությունը:

Բանալի բառեր. տարածքային միավորների անհավասարաչափ զարգացում, անհավասարաչափությունների հաղթահարման մոտեցումներ, անհավասարաչափությունների մեղմացում, տարածաշրջանային քաղաքականություն, համայնքների համաչափ զարգացում:

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը:**

ГЕРАСИМ ДАВТЯН

Зав.кафедрой организации производства Национального аграрного университета Армении, кандидат экономических наук

АШХЕН ОГАННИСЯН

Аспирант Национального аграрного университета Армении

ЗАДАЧА ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ДИСПРОПОРЦИЙ И ПОДХОДЫ ЕЕ СМЯГЧЕНИЯ

В статье проведен сравнительный анализ диспропорционального развития территориальных единиц страны и теоретических подходов их преодоления. Авторами представлен подход относительно причинно-следственных связей проявления диспропорций между уровнями социально-экономического развития общин РА. Авторами предлагается рассматривать проблему равномерного развития как одну из основных целей территориальной политики страны, обосновывается необходимость активного участия правительства в решении данной проблемы.

Ключевые слова: диспропорциональное развитие территориальных единиц, подходы преодоления диспропорций, смягчение диспропорций, территориальная политика, равномерное развитие общин.

GERASIM DAVTYAN

Head of the Department of production organization of Armenian National Agrarian University, Ph.D. in Economics

ASHKHEN HOVHANNISYAN

Ph.D. student of Armenian National Agrarian University

PROBLEM OF REGIONAL INEQUALITIES AND ITS MITIGATION PROVISIONS

The article presents comparative analysis of unequal development of territorial units (regions) and theoretical approaches to overcome them. Author's approach to the causal relations of emerged inequalities in RA communities' socio-economic development levels is presented. The need to mitigate the problem and the inability to solve it only through market mechanisms is substantiated. Author suggests considering proportionate

development of RA communities as one of the main objectives of the regional policy of the country and justifies the need for active participation of the government in the process of mitigation of the problem.

Key words: unequal development of territorial units, approaches of inequalities' overcoming, inequalities's mitigation, regional policy, proportionate development of communities.

ԱՆԱՀԻՏ ԺԱՄԿՈՉՅԱՆ

Տնտեսագիտության թեկնածու, Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի ֆինանսների ամբիոնի դոցենտ

ԵՎՐԱՄԻՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԳՈՐԾԸՆԿԵ՞Ր, ԹԵ՞ ՄՐՑԱԿԻՑ (ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)

Եվրամիությունը ժողովրդավարական, ազատ և գրավիչ միավորում է, քան Մաքսային միությունը:

Եվրամիության մասով ներկայացվել է, թե ինչ նպատակ և խնդիրներ են հետապնդում ԵՄ պայմանագրի ստորագրման դեպքում անդամ պետությունները, ինչպիսին է նրանց կարգավիճակն ու ինչպես է զարգանում տնտեսական համակարգը:

Մաքսային միության մասով ներկայացվել է, թե ինչ է նախատեսում միասնական մաքսային տարածքի ձևավորումը, որի շրջանակներում չեն կիրառվում մաքսատուրքեր և տնտեսական բնույթի այլ սահմանափակումներ:

Ներկայացվող հոդվածում համեմատվել են երկու գլոբալ կառույցներում մասնակցության պայմանները՝ հնարավորությունների առումով և, որ ամենակարևորն է այդ միությունների անդամ պետությունների ստանձնած պարտավորությունների մասով:

Բանալի բաներ. Եվրոպական միություն, Մաքսային միություն, Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողով:

АНАИТ ЖАМКОЧЯН

*Кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов
Армянского государственного экономического университета*

ЕВРОСОЮЗ И ТАМОЖЕННЫЙ СОЮЗ: ПАРТНЕР ИЛИ КОНКУРЕНТ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)

Бытует мнение, что Европейский союз намного более демократичная, свободная и привлекательная организация, чем Таможенный союз.

В статье представлены цели и задачи стран членов ЕС, преследуемые

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ.Մանասերյանը:**

при подписании Договора о Европейском союзе, а также каков статус, и как развивается экономическая система.

Формирование Таможенного союза предусматривает создание единой таможенной территории, в пределах которой не применяются таможенные пошлины и прочие ограничения экономического характера. Никакого вмешательства ни в внутреннюю, ни в внешнюю политику государств-членов Таможенного союза нет.

В статье приведен сравнительный анализ условий участия в этих двух глобальных мировых структурах с точки зрения возможностей и, самое главное, обязательств, которые берут на себя государства-члены этих союзов при вступлении.

Ключевые слова: Европейский Союз, Таможенный Союз, Евразийская экономическая комиссия.

ANAHIT ZHAMKOCHYAN

Ph.D. in Economics, Associate Professor of Finance Department of Armenian State University of Economics

EUROPIAN UNION AND CUSTOMS UNION: A PARTNER OR COMPETITOR (COMPARATIVE ANALYSIS)

There is a perception that the European Union is much more democratic, free and competitive organization, than the customs union.

By signing the Treaty on European Union, EU member states aim to consolidate their economic system to ensure the convergence in education, economic and monetary unions.

Formation of the Customs Union provides common customs area, where no customs duties and economic restrictions apply. It is assumed that no interference in any domestic or foreign policies of the Member States will take place by the Customs Union.

The paper presents a comparative analysis of conditions of integration these two structures into the world economy, and most importantly those obligations undertaken by the Member States.

Key words: European Union, Customs Union, Eurasian Economic Commission.

ԱՐՄԵՆ ԵՂԻԿՅԱՆ

*ՀՀ ԿԲ գերմանա-հայկական հիմնադրամի ավագ աուդիտոր,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ՄԻԼԵՆԱ ԹԱՌԱՆՅԱՆ

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի ասպիրանտ

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՇՈՒԿԱՆ ԵՎ ԱՌԿԱ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ¹

Հոդվածը նվիրված է ՀՀ-ում ձևավորված հիփոթեքային շուկային: Ուսումնասիրվել են բազմաբնակարան բնակելի շենքերի բնակարանների 1 քմ մակերեսի շուկայական միջին գները, որոնք Երևանում և մարզերում վերջին 6 ամիսների ընթացքում աճել են մինչև 1%-ի չափով:

Ամփոփվել է նաև պետական պարտատոմսերի եկամտաբերությունը, ավանդների տոկոսադրույքները, ինչպես նաև վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը, ինչն ուղիղ ազդեցություն ունի հիփոթեքային շուկայի վրա: Որպես ռիսկային դիտվել է այն գործոնը, որ պետական պարտատոմսերի եկամտաբերությունը դեռևս բարձր է, ինչը խոչընդոտում է բանկերի կողմից ավանդների ներգրավմանը, որը բացասական է անդրադառնում վարկավորման ընդհանուր շուկայի վրա:

Բանալի բաներ. անշարժ գույքի շուկա, հիփոթեքային վարկ, պետական պարտատոմս, վերաֆինանսավորման տոկոսադրույք:

АРСЕН ЕГИКЯН

*Старший аудитор Немецко-армянского фонда ЦБ РА,
кандидат экономических наук*

МИЛЕНА ТАРАНЯН

Аспирант Академии государственного управления РА

РЫНОК НЕДВИЖИМОСТИ И СУЩЕСТВУЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ

Статья посвящена сформированному в РА ипотечному рынку.

В статье изучены средние рыночные цены 1 квадратного метра квартир многоэтажных жилых домов, которые в г. Ереване и в марзах в течение последних 6 месяцев возросли почти на 1 %.

Рассмотрены процентные ставки по государственным облигациям, депозитам, а также процентная ставка рефинансирования, что имеет непо-

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը:**

средственное влияние на ипотечный рынок. Тот фактор, что доходность государственных облигаций по-прежнему высока, и это препятствует привлечению депозитов банками, что в свою очередь отрицательно сказывается на развитии кредитования в целом, рассматривается как рискованный.

Ключевые слова: рынок недвижимости, ипотечный кредит, государственные облигации, процентная ставка рефинансирования.

ARSEN YEGHIKYAN

Senior Auditor of German-Armenian Fund, Ph.D. in Economics

MILENA TARANYAN

Graduate student of Public Administration Academy of PA

REAL ESTATE MARKET AND THE EXISTING PROBLEMS

The article is devoted to the mortgage market in the Republic of Armenia.

The average market cost of 1 square meter of apartments in Yerevan and the provinces have been studied, which has increased by up to 1 %. The interests of the state bonds and deposits had been studied, as well as the refinancing rate, which has a direct impact on the mortgage market.

Summing up the above factors we can conclude that the interests on government bonds are still very high, which negatively affects the bank deposits, which, in turn, negatively affects the development of lending in general.

Key words: mortgage market, mortgage loan, government bonds, repo interest rate.

ԼՈՒՄԻՆԵ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

*Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի դոցենտ,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐ¹

Պրակտիկայում կիրառում են դրամական հոսքերի հաշվարկման երկու մեթոդ՝ ուղղակի և անուղղակի: Ուղղակի մեթոդն ունի հաշվարկման ավելի պարզ կառուցակարգ: Այս հաշվարկն անմիջապես կապված է հաշվապահական հաշվառման գրանցման մատյանների հետ, հարմար է ցուցանիշների հաշվարկման և դրամական միջոցների մուտքերի ու ելքերի վերահսկողության համար: Իսկ անուղղակի մեթոդը նախընտրելի է վերլուծության տեսանկյունից, քանի որ թույլ է տալիս որոշել ֆինանսական արդյունքի (շահույթի) փոխկապվածությունը դրամական միջոցների մեծության փոփոխության հետ: Անուղղակի մեթոդով դրամական հոսքերի հաշվարկումը կատարվում է զուտ շահույթի ցուցանիշների միջոցով:

Դրամական հոսքերի հաշվարկման մեթոդի ընտրությունն ապահովագրական ընկերությունը կատարում է ինքնուրույն՝ առավել նախընտրելի է համարվում ուղղակի մեթոդը, որը թույլ է տալիս առավել լիարժեք պատկերացում ստանալ դրա ծավալի ու կազմի մասին:

Բանալի բառեր. դրամական հոսքեր, համախառն դրամական հոսքեր, կանխարգելիչ միջոցառումներ, դեբիտորական պարտք, ներդրումային պորտֆել, ֆինանսական գործիք, վերաապահովագրություն, համաապահովագրություն:

ЛУСИНЕ КАЗАРЯН

*Доцент Армянского государственного экономического университета,
кандидат экономических наук*

МЕТОДЫ РАСЧЕТА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

На практике используют два метода расчета денежных потоков: прямой и косвенный. Прямой метод имеет более простую процедуру расчета. Этот метод непосредственно связан с регистрами бухгалтерского

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Բոստանջյանը:**

учета, удобен для расчета показателей и контроля за поступлением и расходованием денежных средств.

Косвенный метод предпочтителен с аналитической точки зрения, так как позволяет определить взаимосвязь финансового результата с изменением величины денежных средств. Расчет денежных потоков косвенным методом ведется посредством показателей чистой прибыли с ее корректировками на статьи, не отражающие движение реальных денег по соответствующим счетам.

Метод расчета денежных потоков страховая организация выбирает самостоятельно, однако более предпочтительным считается прямой метод, позволяющий получить более полное представление об их объеме и составе.

Ключевые слова: денежные потоки, валовой денежный поток, предохранительные мероприятия, дебиторская задолженность, инвестиционный портфель, финансовый инструмент, перестрахование, сострахование.

LUSINE GHAZARYAN

Ph.D. in Economics, Armenian State University of Economics

INSURANCE COMPANIES CASH FLOW CALCULATION METHODS

Two types of cash flow calculation are mostly applied and used in practice: direct method and indirect method.

The direct method has a simpler mechanism of calculation. This calculation is directly connected to accounting registries, is very appropriate one for calculating indexes and indicators, controlling cash inflows and outflows.

And the indirect method is preferable from the analysis perspective, since it allows defining the linkage between financial result (profit) and change in cash. The cash flow calculation by the indirect method is accomplished by the net profit indicators.

The insurance company chooses the cash flow calculation method by itself, direct method is more preferable, which lets the company to have a complete notion about its volume and structure.

Key words: Cash flow, Total cash flow, preventive arrangements, receivable, investment portfolio, financial tool, reinsurance, coinsurance.

ԱՐՄԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

*Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի դոցենտ,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ԿԱՐԻՆԵ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ

Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի ասիստենտ

ԱԳՐՈՁԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄՆ ՈՐՊԵՍ ՀՀ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՆԱԿ- ՉՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼ - ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԼՈՒՄՄԱՆ ՈւՂԻ՝

ՀՀ անկախացումից հետո բնակչությունը բախվեց մի շարք սոցիալ-տնտեսական խնդիրների: Դրական միտումները, որ նկատվում էին 1998 թվականից, ընդհատվեցին համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի արդյունքում: 2012 թ. 2008 թ. նկատմամբ ավելացել է ծայրահեղ աղքատության մակարդակը` 1.8 անգամ (կամ 1.2 տոկոսային կետով), շատ աղքատների մակարդակը` 7.1 %-ով (կամ 0.9 տոկոսային կետով), իսկ ընդհանուր աղքատության մակարդակը` 17.4 %-ով (կամ 4.8 տոկոսային կետով): Գյուղական վայրերում որպես աղքատության հաղթահարման ուղի մեր կողմից դիտարկվում է ագրոգրոսաշրջության զարգացումը:

Ագրոգրոսաշրջության զարգացումը դրական ազդեցություն կարող է ունենալ տարբեր տեսանկյուններից` տնտեսական, սոցիալական, բնապահպանական և մշակութային:

Բանալի բաներ. աղքատություն, սոցիալ-տնտեսական վիճակ, այլընտրանք, զարգացում, ագրոգրոսաշրջություն:

АРМАН АРУТЮНЯН

*Доцент Национального аграрного университета Армении,
кандидат экономических наук*

КАРИНЕ ЕГИАЗАРЯН

Ассистент Национального Аграрного университета Армении

РАЗВИТИЕ АГРОТУРИЗМА КАК ПУТЬ К РЕШЕНИЮ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ РА

После независимости РА население столкнулось с рядом социально-

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Ղազարյանը:**

экономических проблем. Положительные тенденции, наблюдаемые после 1998г., были прерваны в результате глобального финансового кризиса. По сравнению с 2008г., в 2012г. уровень крайней бедности увеличился в 1.8 раз (или на 1.2 процентных пункта), доля очень бедных - на 7.1% (или на 0.9 процентных пункта), а уровень бедности увеличился на 17.4% (или на 4.8 процентных пункта).

Развитие агротуризма авторы рассматривают как путь преодоления бедности в сельских поселениях. Развитие агротуризма может иметь положительное воздействие с различных точек зрения: экономическое, социальное, экологическое и культурное.

Ключевые слова: бедность, социально-экономическая ситуация, альтернатива, развитие, агротуризм.

ARMAN HARUTYUNYAN

Ph.D. in Economics, Associated professor of Armenian National Agrarian University

KARINE YEGHIAZARYAN

Assistant of Armenian National Agrarian University

DEVELOPMENT OF AGRITOURISM AS A WAY FOR SOLUTION SOCIAL-ECONOMICAL PROBLEMS OF RURAL POPULATION OF RA

After independence the population of RA have faced several social and economical problems. The positive trends after 1998 were interrupted as a result of global financial crisis. In comparison with 2008, extreme poverty rate in 2012 increased by 1.8 times (or by 1.2 percentage points); the share of the very poor increased by 7.1% (or by 0.9 percentage points), and total poverty increased by 17.4% (or by 4.8 percentage points). We believe that one of the ways to develop the rural areas and eradicate poverty is the agro tourism development. Development of agrotourism may have economic, social, environmental and cultural impacts.

Key words: poverty, socio-economic situation, alternative, development, agrotourism.

ԿԱՐԵՆ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

ԼՂՀ ազգային վիճակագրական ծառայության նախագահ

ՎԱՀԱՆ ԳԱՐԱՔՅԱՆ

*ԼՂՀ ԿԱ հարկային պետական ծառայության ներքին հսկողության
բաժնի պետ*

**ՀԱՇՎԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ԴԵՐԸ ՇՈՒԿԱՅԱԿԱՆ
ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ¹**

Հոդվածը նվիրված է շուկայական տնտեսությունում հաշվապահական հաշվառման դերի գնահատման, ԼՂՀ-ում դրա զարգացման և այդ գործընթացի հետ կապված խնդիրների լուծման հարցերի քննարկմանը: Աշխատանքում համակողմանիորեն հիմնավորված է հաշվապահական հաշվառման և ֆինանսական հաշվետվությունների կարևորությունը տնտեսական շրջանառության մասնակիցների համար, քանի որ միայն դրանց առկայության դեպքում է հնարավոր ապահովել ցանկացած գործունեության թափանցիկությունն ու արդյունավետությունը:

Հոդվածում առաջարկված են մոտեցումներ, որոնք թույլ կտան հաշվի առնել ԼՂՀ առանձնահատկությունները հանրապետությունում հաշվապահական հաշվառման գործընթացը զարգացնելու համար:

Բանալի բառեր. հաշվապահական հաշվառման հաշվետվություն, ֆինանսական հաշվետվություն, հաշվապահական հաշվառման տեղեկատվական համակարգ, ֆինանսական հաշվառում, կառավարչական հաշվառում, հարկային հաշվառում:

КАРЕН НЕРСИСЯН

Председатель Национальной статистической службы НКР

ВААН ГАРАКЯН

Начальник отдела внутреннего контроля государственной налоговой службы при правительстве НКР

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա.Սարգսյանը**:

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКЕ

Статья посвящена обсуждению вопросов оценки роли бухгалтерского учета в рыночной экономике, его развития в НКР и решения задач, связанных с этим процессом. В работе всесторонне обосновывается значимость бухгалтерского учета и финансовых отчетов для участников хозяйственного оборота, т.к. только при их наличии возможно обеспечить прозрачность и эффективность любой деятельности.

В статье предложены подходы, которые предоставят возможность для дальнейшего развития процесса бухгалтерского учета в НКР с учетом особенностей республики.

Ключевые слова: отчет бухгалтерского учета, финансовый отчет, информационная система бухгалтерского учета, финансовый учет, управленческий учет, налоговый учет.

KAREN NERSISYAN

Chairman of the NKR National Statistical Service

VAHAN GARAKYAN

*Head of the internal control unit of the State Tax Service
adjunct to the Government of the NKR*

THE ROLE OF ACCOUNTING AND BOOKKEEPING IN A MARKET ECONOMY

Article is devoted to the discussion of issues related to the assessment of the role of accounting and bookkeeping in Nagorno Karabakh Republic. The need to establish accounting and bookkeeping in the market economy, since they allow to maintain proper level of transparency and efficiency of any activity. Certain approaches are suggested in this study that might allow to consider specific conditions of Nagorno Karabakh Republic to develop accounting and bookkeeping.

Key words: accounting report, financial report, the information system of accounting, financial accounting, management accounting, tax accounting.

ԱՆՈՒՇ ԲԵԳԻՆՅԱՆ

*Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի վիճակագրության և
բիոմետրիայի ամբիոնի աշխատակից*

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ¹

Զարգացած երկրներում կոոպերատիվները կարևոր դեր են խաղում գյուղատնտեսության զարգացման գործում: Կոոպերատիվները նպաստում են ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմանը և արտադրության կատարելագործմանը: Հայաստանում դեռևս այս գործընթացը դանդաղ է ընթանում, ինչը պայմանավորված է իրավական դաշտի անկատարությամբ, պետական աջակցության ցածր մակարդակով և այլ գործոններով: Գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ստեղծման գործընթացի արագացման նպատակով անհրաժեշտ է ստեղծել բարենպաստ միջավայր, ընդունել օրենք «Կոոպերատիվների մասին» և պետական աջակցության համալիր ծրագիր, փոխհատուցել կոոպերատիվների ստեղծման հետ կապված ամբողջ ծախսերը կամ դրանց մի մասը:

Բանալի բաներ. կոոպերատիվներ, գյուղատնտեսություն, զարգացում, խոշորացում, բարենպաստ միջավայր, արդյունավետ տնտեսավարում:

АНУШ БЕГИНЯН

*Сотрудница кафедры статистики и биометрии
Национального аграрного университета Армении*

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ И РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ В АРМЕНИИ

В развитых странах мира кооперативы играют важную роль в развитии

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Հ. Ղազարյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Սարգսյանը:**

сельского хозяйства. Кооперативы способствуют рациональному использованию ресурсов и усовершенствованию производства. В Армении пока этот процесс идёт замедленно, что обусловлено несовершенством правовой сферы, низким уровнем государственного содействия и другими факторами. Для ускорения процесса создания сельскохозяйственных кооперативов необходимо создать благоприятную среду, принять закон "О кооперации" и государственную комплексную программу содействия, полностью или частично компенсировать расходы, связанные с созданием кооперативов.

Ключевые слова: кооперативы, сельское хозяйство, развитие, укрупнение, благоприятная среда, эффективное хозяйствование.

ANUSH BEGINYAN

*Employee of the Department of Statistics and biometrics of
Armenian National Agrarian University*

THE PROBLEMS OF ORGANIZATION AND DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES IN RA

In developed countries the cooperatives have significant role in development of agriculture. The cooperatives assist for rational use of production improvement. This process is slowed because of the imperfection of legal sphere, the low level of government assistance and other factors. To accelerate the process of formations of agricultural cooperatives it is necessary to create favorable conditions, to pass a law" on cooperatives" and complex program for assistance, fully or partially compensate the expenditures related to the creation of cooperatives.

Key words: cooperatives, agriculture, development, consolidation, favourable environment, efficient management.

ԽԱՉԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

*Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարան,
տնտեսագիտության մագիստրոս*

**ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱԶԱՏ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՏԻՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՆ
ԵՎ ԱՊԱԳԱՆ ¹**

Ազատ տնտեսական գոտիները համարվում են պետության մաքսային տարածքից դուրս գտնվող օբյեկտներ, որտեղ գործում են առանձնահատուկ տնտեսական պայմաններ: Վճարային հաշվեկշռի մեծ պակասուրդը, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ցածր մակարդակը և գործազրկության բարձր շեմը ընդգծում են Հայաստանում ազատ տնտեսական գոտիների զարգացման անհրաժեշտությունը: Ազատ տնտեսական գոտիների հաջող գործունեության համար պետք է բացահայտվեն այն գործոնները, որոնք խոչընդոտում են դրանց զարգացումը:

Բանալի բառեր. ազատ տնտեսական գոտիներ, օտարերկրյա ուղղակի ներդրումներ, գործազրկություն, առևտրային հաշվեկշիռ, հարկային և մաքսային արտոնություններ:

ХАЧИК ХАЧАТРЯН

*Армянский государственный экономический университет,
магистр экономики*

**НАСТОЯЩЕЕ И БУДУЩЕЕ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН
В АРМЕНИИ**

Свободные экономические зоны считаются объектами вне таможенной территории страны, где действуют особые экономические условия. Большой дефицит платежного баланса, низкий уровень прямых иностранных инвестиций и высокий уровень безработицы выделяют необходимость развития свободных экономических зон в Армении. Для успешной деятельности свободных экономических зон должны быть выявлены те факторы, которые препятствуют их развитию.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., րոցենտ Դ. Գալոյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը**:

Ключевые слова: свободные экономические зоны, прямые иностранные инвестиции, безработица, торговый баланс, налоговые и таможенные льготы.

КНАСЧИК КНАСЧАТРИЯН

Armenian State University of Economics, Magister of Economics

***THE PRESENT AND THE FUTURE OF FREE ECONOMIC ZONES IN
ARMENIA***

Free economic zones (SEZ) are considered as objects outside the customs territory of a country, where there are specific economic conditions. Large balance of payments deficit, low level of foreign direct investments (FDI) and high unemployment rate underline the need of developing SEZ in Armenia. Analysis of factors creating obstacles for successful SEZ development should be conducted.

Key words: free economic zones (FEZ), foreign direct investments (FDI), unemployment, balance of trade, tax and customs privileges.

ՀԵՂԻՆԵ ԶԱՂԻՆՅԱՆ

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի հայցորդ

ՀՀ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈւՂԻՆԵՐԸ ¹

Հոդվածում ուսումնասիրվում է ՀՀ տրանսպորտի դերակատարությունը ՀՀ արտաքին առևտրում և տրանսպորտի միջազգայնացմանն ուղղված միջոցառումները: Վերլուծության համար տեղեկատվական հիմք են հանդիսացել հայ և արտերկրյա հեղինակների վերլուծությունները, ՀՀ ԱՎԾ-ի վիճակագրական տվյալները: Հետազոտության արդյունքում ներկայացվել են ՀՀ տրանսպորտի միջազգայնացմանն ուղղված միջոցառումները:

Բանալի բառեր. տրանսպորտային ծառայություններ, օդային բեռնափոխադրում, արտահանում, ներմուծում, միջազգայնացում, ավտոմոբիլային ճանապարհ, երկաթուղային ցանց:

ЭГИНЕ ДЖАГИНЯН

Соискатель кафедры международных экономических отношений Армянского государственного экономического университета

ОСНОВНЫЕ ПУТИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ РА

В статье рассматривается роль транспорта во внешней торговле РА, а также меры, направленные на интернационализацию транспорта. Для анализа приняты за основу исследования армянских и зарубежных авторов, а также статистические данные НСС РА. В результате исследования автором представлены меры, направленные на интернационализацию транспорта РА.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., րոցենտ Գ. Նազարյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը**:

Ключевые слова: транспортные услуги, воздушные грузоперевозки, экспорт, импорт, интернационализация, автомобильные дороги, железнодорожная сеть.

HEGHINE JAGHINYAN

*Ph.D. Student of the Department of International economic relations of
Armenian State University of Economics*

***THE INTERNATIONALIZATION OF THE MAIN WAYS OF
TRANSPORTATION SERVICES***

In the article is discussed the the role of transport in the external trade of RA, as well as measures aimed at internationalization of transport. As a framework for analysis are the studies of Armenian and foreign authors and the statistical database of NSS of RA. As a results are presented the measures aimed at internationalization transport RA.

Key words: transportation services, air shipping, export, import, internationalization, automobile roads, rail network.

ԲԱԺԻՆ 2

Կ Ա Ռ Ա Վ Ա Ր Մ Ա Ն Հ Ի Մ Ն Ա Խ Ն Դ Ի Ր Ն Ե Ր

ՌԻՏԱ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

*Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի
հեռանկարային ծրագրերի մշակման և մշտադիտարկման վարչության ղեկավար,
տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ*

ՍՈՆԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

*Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի զարգացման
ռազմավարական ծրագրերի պլանավորման և ներդրման բաժնի տեսուչ*

ՄԱՐԼԵՆԱ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

*Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի արդյունաբերության
ճարտարագիտության և համակարգերի կառավարման բաժնի մագիստրոս*

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ՔԱՐՏԵԶԻ ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔԱՄԻՋՈՑՆԵՐ¹

Մրցակցային առավելությունների ձեռքբերման գործում ներկայումս կազմակերպությունների կողմից արժևորվում է «մարդկային ռեսուրսների» ռազմավարական կառավարումը, որի արդյունավետությունն էապես պայմանավորված է առաջարկվող բազմաթիվ մոդելներից նպատակահարմար տարբերակի կիրառմամբ: Բազմաթիվ ուսումնասիրությունների արդյունքում մեր կողմից մշակվել է հաջորդաբար իրականացվող յոթ գործողություններից բաղկացած համակարգ, առաջարկվել է որպես գնահատման գործիքամիջոց կիրառել ցուցանիշների հավասարակշռված համակարգը, որն ապահովում է արտադրանքի սպառողական արժեքի ձևավորմանը նպաստող գործընթացների արդյունավետությունը:

Կազմակերպության «արժեքային շղթան» ներկայացվել է «Մանչո գրուպ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության գործունեությունը բնութագրող հիմնական գործառույթների քարտեզագրման օրինակով:

Բանալի բառեր. «մարդկային ռեսուրսների» ռազմավարական

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը:**

կառավարում, ցուցանիշների հավասարակշռված համակարգ, արժեքային շղթա, հիմնական գործառույթների քարտեզագրում:

РИТА ГЕВОРКЯН

*Начальник отдела развития перспективных программ и мониторинга
Армянского государственного педагогического университета им. Х.Абовяна,
кандидат экономических наук, доцент*

СОНА ГРИГОРЯН

*Инспектор отдела планирования и внедрения стратегических программ развития
Армянского государственного инженерного университета*

МАРЛЕНА ОВСЕПЯН

*Магистрант отдела промышленного инжиниринга и управления системами
Американского университета Армении*

***ИНСТРУМЕНТАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА СТРАТЕГИЧЕСКОЙ
КАРТОГРАФИИ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ***

В целях приобретения конкурентных преимуществ со стороны организаций в настоящее время высоко оценивается роль стратегического управления "человеческими ресурсами", эффективность которого существенно обусловлена применением более целесообразного варианта из предложенного множества моделей.

На основе результатов многочисленных исследований нами разработана система, состоящая из семи последовательно проводимых операций. В качестве инструментального средства предлагается применять сбалансированную систему показателей, которая обеспечивает эффективность процессов, способствующих формированию потребительской стоимости.

"Стоимостная цепь" организации представлена на примере картографии основных функций ООО "Манчо Групп".

Ключевые слова: стратегическое управление "человеческими ресурсами", сбалансированная система показателей, стоимостная цепь, картография основных функций.

RITA GEVORGYAN

*Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovian,
Head of Prospective programmes development and monitoring department,
Ph.D. in Economics, Associate professor*

SONA GRIGORYAN

*State Engineering University of Armenia (Polytechnic), Division of Development
Strategic program planning and implementation, Inspector*

MARLENA HOVSEPYAN

*American University of Armenia, Industrial Engineering and Systems Management,
Master student*

STRATEGIC MAPPING TOOLS FOR HUMAN RESOURCES MANAGEMENT

Currently in acquisition of competitive advantages the organizations evaluate the human resources strategic management. The efficiency of the latter is essentially conditioned by the selection and implementation of the appropriate model from the suggested multiple models.

As a result of numerous studies we developed a system consisting of 7 consecutive operations and it was proposed to apply indicator balanced scorecard system, as a performance tool, ensuring the productivity of consumer value formation processes.

The "value chain" of the product is presented on the example of "Mancho Group" Limited Liability Company's key functions mapping.

Key words: "Human resources" strategic management, performance balanced scorecard system, value chain, mapping of the key functions.

ՍԱՀԱԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Երավարանական գիտությունների թեկնածու

ՆԱԶԵԼԻ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

*Երևանի պետական համալսարանի միջազգային հարաբերությունների
ֆակուլտետի քաղաքագիտություն բաժնի մագիստրանտ*

**ՀՀ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԿԱՆԱՆՑ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ¹**

Հոդվածում քննարկվում են կանանց կողմից հանրային ծառայության թափուր պաշտոն զբաղեցնելու հիմնահարցերը: Որպես մարդկային քաղաքակրթության զարգացման օբյեկտիվ միտում՝ գլոբալացումն ընձեռում է նոր հնարավորություններ և երաշխավորում կայուն եկամուտներ առանձին երկրների տնտեսությունների համար:

Ուսումնասիրություններն առանձնացնում են տնտեսական, հոգեբանական, ինստիտուցիոնալ և սոցիալական գործոնները, որոնք արգելք են հանդիսանում կանանց՝ քաղաքական պաշտոններ զբաղեցնելու համար:

Ուսումնասիրելով վերոնշյալ հարաբերությունները կարգավորող նորմատիվ իրավական ակտերը՝ եզրակացվել է, որ առկա են խնդիրներ, որոնք խոչընդոտում են հանրային ծառայության թափուր պաշտոն զբաղեցնելու կանանց հավասար իրավունքների իրականացմանը:

Բանալի քառեր. ներկայացուցչական բյուրոկրատիա, թափուր պաշտոն, համայնքային ծառայություն, հանրային ծառայություն, հավասար իրավունքեր, պաշտոնի զբաղեցում, պարտադիր պայման, օրենք:

СААК МАНУКЯН

Кандидат юридических наук

НАЗЕЛИ БАДАЛЯН

Магистрант кафедры политологии факультета международных отношений Ереванского государственного университета

**ПРОБЛЕМЫ ПРЕДСТАВЛЕННОСТИ ЖЕНЩИН В ПУБЛИЧНОЙ
СЛУЖБЕ РА**

В статье обсуждаются основные вопросы, касающиеся занятия женщинами вакантных должностей публичной службы. Как объективная

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը:**

тенденция развития человеческой цивилизации глобализация предоставляет новые возможности и гарантирует стабильные доходы экономикам различных стран.

Исследования различают экономические, психологические, институциональные и социальные факторы, препятствующие женщинам занимать политические должности.

Изучение нормативно-правовых актов, которые регулируют вышеизложенные отношения, привело к заключению, что существуют проблемы, которые препятствуют женщинам иметь равные права на занятие вакантной должности публичной службы.

Ключевые слова: представительная бюрократия, вакантная должность, муниципальная служба, публичная служба, равные права, занятие должности, обязательное условие, закон.

SAHAK MANUKYAN

Ph.D. in Law

NAZELI BADALYAN

Master student of Faculty of International Relations Department of Political Science of Yerevan State University

THE ISSUE OF WOMEN REPRESENTATIVE IN THE PUBLIC SERVICE OF RA

Several problems concerning occupation of vacancies in public service by women are discussed in this article. As an objective trend in the development of human civilization, globalization opens up new possibilities and promises considerable benefits for the economy of individual countries.

This study points out economic, psychological, institutional and social barriers that impede women's access to policy positions.

Studying legislative acts controlling above-mentioned relations it is concluded that there are problems which impede the implementation of the equal rights of women to occupy the vacancies in public service.

Key words: representative bureaucracy, vacant position, municipal service, public service, equal rights, occupy the position, obligatory condition, law.

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՕՐԴՅԱՆ

*Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի դոցենտ,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ԼԻԼԻԹ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

*Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի միջազգային
տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի դասախոս,
տնտեսագիտության թեկնածու*

ԱՆՆԱ ԳԵՂԱՄՅԱՆ

*Հանրային կառավարման մագիստրոս,
Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի ասիստենտ*

**ՎԱՐՉԱՏԱՐԱՐՍՔԱՅԻՆ ՄԻԱՎՈՐՆԵՐԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ԿԱՊԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ԴՐԱ
ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՈՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ ¹**

Հոդվածում ուսումնասիրվել է պետական կառավարման տարբեր կառուցվածքներ ունեցող մի շարք երկրների, մասնավորապես, Իսպանիայի, Իտալիայի, Բելգիայի, Շվեդիայի, Ֆինլանդիայի, Նիդեռլանդների, Ավստրիայի, Գերմանիայի, Հնդկաստանի, Մեքսիկայի և Կանադայի տարածքային միավորների կողմից արտաքին տնտեսական հարաբերությունների իրականացման բնագավառում կուտակված առաջավոր փորձը:

Հաշվի առնելով համաշխարհային միտումները և ԱՏԿ-երի զարգացման ոլորտում մեր հանրապետության առաջնահերթությունները՝ առաջարկվում է՝ ընդլայնել միջազգային համագործակցության ոլորտները, կիրառել համագործակցության ձևերի և մեթոդների ողջ համալիրը, այդ ոլորտում ակտիվացնել պետական ու կորպորատիվ կառավարման մարմինների գործունեությունը, հստակեցնել և օրենսդրորեն ամրագրել այլ պետությունների նմանատիպ միավորների հետ համագործակցելու ՀՀ ՎՏՄ-ների իրավասությունները՝ իրականացնելով “Տեղական ինքնակառավարման մասին” Եվրոպական խարտիայի պահանջները, միջազգային փորձն արմատավորել՝ հաշվի առնելով մեր երկրի սոցիալ-տնտեսական, ազգային և վարքաբանական առանձնահատկությունները:

Բանալի բառեր. ՎՏՄ-ներ, ԱՏԿ-եր, միջազգային փորձ, ինքնավար

¹ Հոդվածը գրախոսել է **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը:**

միավորումներ, լոբբիստական գործունեություն, լանդստինգներ, կոմունաններ, ապակենտրոնացված համագործակցություն, մոնիթինգային տեսակներ, վոյնոդական մարմիններ:

АРМЕНУИ ОРДЯН

*Доцент Армянского государственного экономического университета,
кандидат экономических наук*

ЛИЛИТ ХАЧАТРЯН

Лектор кафедры международных экономических отношений Армянского государственного экономического университета, кандидат экономических наук

АННА ГЕГАМЯН

*Магистр публичного управления,
асистент Института экономики и управления*

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ЕДИНИЦ И ПУТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В РА

В статье изучен передовой опыт, накопленный в сфере осуществления внешнеэкономических отношений со стороны территориальных единиц ряда стран, имеющие различные структуры государственного управления, в частности Испании, Италии, Бельгии, Швеции, Финляндии, Нидерландов, Австрии, Германии, Индии, Мексики и Канады.

С учетом мировых тенденций и приоритетов нашей республики в сфере развития внешнеэкономических связей, авторами предлагается расширение сферы международного сотрудничества, применение целого комплекса форм и методов сотрудничества, активизация деятельности органов государственного и корпоративного управления в этой сфере. Предлагается уточнить и законодательно закрепить полномочия административно-территориальных единиц РА в сотрудничестве с аналогичными единицами других государств, исполняя требования Европейской хартии “О местном самоуправлении”, укоренить международный опыт с учетом социально-экономических, национальных и поведенческих особенностей нашей страны.

Ключевые слова: административно-территориальные единицы, внешнеэкономические связи, саморегулируемые объединения, лоббисти-

ческая деятельность, ландстинги, коммуны, децентрализованное сотрудничество, муниципалитеты, воеводские органы.

ARMENUHI ORDYAN

Associate Professor of Armenian State University of Economics, Ph.D. in Economics

LILIT KHACHATRYAN

Lecturer of the Department of International Economic Relations of Armenian State University of Economics, Ph.D. in Economics

ANNA GEGHAMYAN

*Master of Public Administration,
Assistant of the Institute of Economics and Management*

***INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FOREIGN ECONOMIC
RELATIONS ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNITS AND
DIRECTIONS OF ITS APPLICATION IN RA***

The article studied the best practices gained in the implementation of foreign economic relations on the part of the territorial units of a number of countries representing different continents and with different governance structures, in particular, Spain, Italy, Belgium, Sweden, Finland, the Netherlands, Austria, Germany, India, Mexico and Canada.

Given the global trends and priorities of our country in the sphere of foreign economic relations authors suggest widening the scope of international cooperation, the use of a whole range of forms and methods of cooperation, intensification of activities related to public and corporate governance in this area. Previous - Laga clarify and administrative powers to legislatively territorial units RA in collaboration with similar units of other states, fulfilling the requirements of the European Charter "On Local Self-Government", to instill international experience, taking into account socio-economic, ethnic and behavioral characteristics of our country.

Key words: administrative-territorial units, foreign economic relations, self-regulating associations, lobbyists-cal activity, county councils, communes, decentralized cooperation, municipalities, voivodship authorities.

ԱՐԹՈՒՐ ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի ասպիրանտ

ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿԱՅԻՆ ՖՈՆԴԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ՝

Հոդվածում նկարագրված են պետական և ոչ պետական կենսաթոշակային ֆոնդերի տեսակները, ինչպես նաև այդ ֆոնդերը կառավարող մարմինները: Նկարագրված է ՀՀ-ում կենսաթոշակային բարեփոխումների արդյունքում ձևավորված կենսաթոշակային ֆոնդերի ձևերը «հավասարակշռված, պահպանողական (կոնսերվատիվ) և կայուն եկամտային ֆոնդեր», այդ ֆոնդերի ակտիվների ներդրման չափերը, ինչպես նաև ֆոնդերի ընտրության սահմանափակումները: Կառավարման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար առաջարկություն է ներկայացվել ընդլայնել կենսաթոշակային ֆոնդերի տեսակները և մասնակիցների կողմից ընտրություն կատարելու հնարավորությունները:

Բանալի բաներ. բաշխողական և կուտակային կենսաթոշակային համակարգ, կենսաթոշակային ֆոնդ, բաց և փակ ֆոնդեր, ֆոնդի կառավարիչ:

АРТУР АЛЕКСАНИЯН

Аспирант Академии государственного управления РА

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПЕНСИОННЫМИ ФОНДАМИ

В статье описаны виды государственных и негосударственных пенсионных фондов, а также органы, управляющие этими фондами. Описаны виды пенсионных фондов, сформированных в результате пенсионных реформ в РА (сбалансированный, консервативный и с фиксированным доходом), размеры инвестиции активов этих фондов, а также ограничения выбора фондов. Для улучшения эффективности управления предложено расширить виды пенсионных фондов и возможности выбора участниками этих фондов.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Է. Օրդյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Ա. Դարբինյանը:**

Ключевые слова: распределительная и накопительная пенсионная система, пенсионный фонд, открытые и закрытые фонды, управляющий фондом.

ARTUR ALEKSANYAN

Ph.D. Student of Public Administration Academy of RA

THE PROBLEMS OF MANAGEMENT OF PENSION FUNDS

The article gives the types of state and non-state pension funds, as well as the establishments that manage those funds. It gives the types of pension funds that are formed as a result of pension reforms in RA (e.g. balanced, conservative and stable income funds) the amounts of assets investment by those funds, as well as the restrictions of choosing funds. In order to increase the productivity of the government it is suggested to expand the types of pension funds and the chances of choosing them.

Key words: Distributional and funded pension system, pension fund, open and closed pension funds, manager of the fund.

ՎԱՀԱՆ ԳԱՐԱՔՅԱՆ

*ԼՂՀ ԿԱ հարկային պետական ծառայության ներքին հսկողության
բաժնի պետ*

**ԱՌՆԴՏՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ¹**

Հոդվածը նվիրված է Արցախի հանրապետությունում առողիտորական գործունեության զարգացման հիմնահարցերի բացահայտման և դրանց հաղթահարման ուղղությամբ արդյունավետ լուծումների ձևավորման հարցերի քննարկմանը: Աշխատանքում առաջարկված են հանրապետության կազմակերպություններում ֆինանսական հաշվետվությունների կազմման, դրանցում պահանջվող մակարդակով առողիտի անցկացման, ինչպես նաև առողիտորական ընկերության համար պատասխանատվության գործում միջոցների սահմանման մոտեցումներ:

Բանալի բառեր . ֆինանսական հաշվետվություն, ֆինանսական հաշվետվությունների առողիտ, առողիտի ստանդարտներ, առողիտորական ընկերություն, առողիտորական գործունեության արդյունավետություն:

ВААН ГАРАКЯН

*Начальник отдела внутреннего контроля государственной налоговой службы при
правительстве НКР*

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В
НАГОРНО-КАРАБАХСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ**

Статья посвящена выявлению проблем развития аудиторской деятельности в НКР и обсуждению вопросов поиска эффективных решений по их преодолению.

В работе предложены подходы составления финансовых отчетов в организациях республики, проведения в них аудита на должном уровне, а также определения средств исполнения обязательств для аудиторской организации.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ.Բոստանջյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Հ.Օրդյանը**:

Ключевые слова: финансовый отчет, аудит финансового отчета, стандарты аудита, аудиторская организация, эффективность аудиторской деятельности.

VAHAN GARAKYAN

Head of the internal control unit of the State Tax Service adjunct to the Government of the NKR

***ISSUES RELATED TO THE DEVELOPMENT OF AUDITING IN THE
NAGORNO KARABAKH REPUBLIC***

Article is devoted to the discussion of issues related to the formation of efficient solutions of developing organizations that are specialized in the field of auditing in Nagorno Karabkh Republic. Certain approaches are suggested in this study to formulate means and resources to run financial statements, to conduct audit, as well as increasing the level of responsibility in the organizations of the republic.

Key words: financial report, auditing of financial report, auditing standards, organizations that are specialized in the field of auditing, effectiveness of audit activities.

ՄԵԼԻՆԵ ԵԴՅԱՆ

Եվրոպաագիտության մագիստրոս

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՎ ԿԻՍՎԱԾ ԻՐԱՎԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ¹

Հոդվածը նվիրված է արդիական և գիտագործնական կարևոր նշանակություն ունեցող իրավունքի նոր և զարգացող ճյուղերից մեկի՝ եվրոպական իրավունքի հիմնահարցերին: Այն նվիրված է Եվրոպական Միության իրավասությունների շրջանակին, որտեղ, համաձայն Լիսաբոնի պայմանագրի, հստակ բաժանում է տեղի ունեցել ոլորտների միջև:

Ազգային և մեծմասամբ եվրոպական իրավունքի նորմերի, արտասահմանյան երկրների օրենսդրության և պրակտիկայի, ինչպես նաև մեծաքանակ տեսական գրականության ուսումնասիրությամբ, կատարվել է իրավական-համեմատական վերլուծություններ իրավունքի վերոնշյալ ճյուղի զարգացման միտումների վերաբերյալ:

Ամփոփելով՝ հեղինակը հանգել է այն եզրակացության, որ ԵՄ-ն ունի ոչ միայն իրավական և տնտեսական բնույթ, այլև աշխարհաքաղաքական և աշխարհատնտեսական նշանակություն:

Բանալի բառեր. Եվրոպական Միություն, Լիսաբոնի պայմանագիր, ԵՄ իրավունք, բացառիկ իրավասություն, կիսված իրավասություն, նախադեպային իրավունք, Մաքսային միություն, մրցակցային կանոններ, ԵՄ արտաքին ամենօրյաին քաղաքականություն:

МЕЛИНЕ ЕГИЯН

Магистр Европейского права

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЕ И РАЗДЕЛЕННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Данная статья обращается к вопросам европейского права, которое является одной из ветвей нового развивающегося права, имеющего современную и важную научнопрактическую значимость.

В статье рассматриваются рамки правовых полномочий Европейского

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **Իրավ.գ.թ., դոցենտ Ռ.Շոյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Թ. Մանասերյանը**:

Союза, где согласно Лиссабонскому договору, произошло четкое разграничение между сферами ее деятельности.

На основе результатов изучения норм национального и, в частности, европейского права, законодательств и практики зарубежных стран, а также многочисленной теоретической литературы, в статье проведен сравнительно-правовой анализ тенденций развития вышеупомянутой ветви права.

В заключении автор пришел к выводу, что Европейский Союз имеет не только правовую и экономическую природу, но и геополитическую и геоэкономическую значимость.

Ключевые слова: Европейский Союз, Лиссабонский договор, европейское право, исключительное полномочие, разделенное полномочие, прецедентное право, Таможенный Союз, конкурентные правила, политика внешней торговли ЕС.

MELINE YEGHYAN

Master Degree of European Studies

EUROPEAN UNION EXCLUSIVE AND SHARED COMPETENCES

The article refers to one of the new and developing branches of law having contemporary and scientific and practical significance --to the fundamentals of European right. It is dedicated to the frame of competences of the European Union, where, in compliance with the Treaty of Lisbon, there was a clear distinction between the spheres.

Legal – comparative analysis was done regarding the development trends of the above mentioned branch on the basis of national and mainly norms of European law, foreign legislation and practice, as well as on the basis of a number of theoretical sources .

In sum, , the author came to a conclusion that the European Union has not only legal and economic character but also geopolitical and geoeconomic significance.

Key words: European Union, Treaty of Lisbon, EU law, exclusive competence, shared competence, precedent law, Customs Union, competition rules, EU foreign commercial policy.

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՒՍՏԱՄՅԱՆ

Գործիսի պետական համալսարանի տնտեսագիտության և հասարակագիտական առարկաների ամբիոնի ասիստենտ

ԲԵՆՉՄԱՐԿԻՆԳԸ ՈՐՊԵՍ ԲՈՒՀ-Ի ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈւՂԻՆԵՐԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՄԱՆ ՄԻՋՈՑ՝

Հոդվածում ներկայացված է բենչմարկինգն որպես բուհում իրականացվող գործընթաց, տվյալների հավաքման և ներկայացման մեթոդ, որը հնարավորություն է տալիս համեմատել տարբեր բուհերի կամ կրթական ծրագրերի կատարման արդյունավետությունը՝ լավագույն փորձի ուսումնասիրման, հիմնախնդիրների, ուժեղ կողմերի բացահայտման միջոցով: Բենչմարկինգի միջոցով բացահայտվում են մրցակիցների հնարավորությունները, նրանց ռազմավարությունը, գործունեության ցուցանիշները, որոնք էլ հիմք են հանդիսանում ռազմավարական պլանավորման համար: Ներկայացված է բենչմարկինգի հետևյալ տեսակները՝ ներքին, մրցակցային, արդյունքների, ռազմավարական, գործընթացների: Հոդվածում մեկնաբանվում է բենչմարկինգի փուլերը, իրականացման հայեցակարգը:

Բանալի բառեր. բուհ, բենչմարկինգ, արդյունավետություն, ռազմավարական պլանավորում, վերլուծություն, գործընթացի մշտադիտարկում, SWOT - վերլուծություն, համագործակցություն, բարեփոխումներ, կառավարման գործառույթ:

МАРГАРИТ АРУСТАМЯН

Ассистент кафедры экономики и общественных предметов Горисского государственного университета

БЕНЧМАРКИНГ КАК СПОСОБ ВЫЯВЛЕНИЯ ПУТЕЙ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ВУЗ-ОВ

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դրցենտ Հ. Հովսեփյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Մ. Հայրիյանը:**

Целью статьи является изучение различных подходов к понятию и содержанию бенчмаркинга как поиска лучших методов, ведущих к улучшению деятельности ВУЗ-ов, как инструмента определения стратегии, повышения конкурентоспособности и как одного из эффективных инструментов управления ВУЗ-ов. Представлены основные понятия, виды, этапы и методика бенчмаркинга. Выделены виды бенчмаркинга в зависимости от того, с кем проводится сравнение и в зависимости от параметров сравнения. Согласно этому подходу представлены следующие основные виды бенчмаркинга: внутренний, конкурентный, процессов, результатов, стратегический.

Ключевые слова: ВУЗ, бенчмаркинг, эффективность, стратегическое планирование, конкурентоспособность, системы управления ВУЗ-ов, мониторинг процесса, SWOT-анализ, сотрудничество, реформы.

MARGARIT ARUSTAMYAN

Assistant of the Department of Economics of Goris State University

***BENCHMARKING AS A MEANS OF IDENTIFYING WAYS TO
IMPROVE UNIVERSITY MANAGEMENT EFFICIENCY***

The article presents the nature of benchmarking, types, stages of implementation. Benchmarking can be viewed as a means of identifying ways to increase the effectiveness of the management system of a higher education institution, a management method through which is carried out a study of management efficiency of the university's educational, scientific processes, analysis of other universities' activities, comparison of the results of the analysis against those of other higher education institutions and implementation of the necessary reforms.

Key words: benchmarking, management, higher education, methodology benchmarking, strategic plans, strategic benchmarking, partner higher education institutions, one-to-one benchmarking, mutual benchmarking.

ԿԱՐՄԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ամբիոնի դասախոս

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ՝¹

Հոդվածում առաջարկվել և Հայաստանի համար հաշվարկվել է կրթության միջազգայնացման ամփոփ ցուցանիշ, գնահատվել է դրա ազդեցությունը մի շարք մակրոտնտեսական ցուցանիշների վրա՝ 15 տարվա կտրվածքով:

Ընդհանրացնելով ստացված արդյունքները՝ հեղինակը հանգում է այն եզրակացության, որ երկրում չի իրականացվում համախմբված տնտեսական քաղաքականություն, տնտեսական առանձին հատվածները չեն դիտարկվում միասնության մեջ և հաշվի չեն առնվում դրանց փոխազդեցության հնարավորությունները:

Բանալի բառեր. կրթության միջազգայնացում, մակրոտնտեսական ցուցանիշներ, փոխազդեցություն:

КАРМЕН ГРИГОРЯН

*Лектор кафедры Международных экономических отношений
Армянского государственного экономического университета*

ВОЗДЕЙСТВИЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ АКТИВНОСТЬ РА

В статье разработан и для Армении рассчитан сводный индекс интернационализации образовательных услуг, на основе которого дана оценка воздействия этого индекса на некоторые макроэкономические показатели в течении 15-летнего периода.

Исходя из результатов исследования, автор приходит к выводу, что в стране нет единой экономической политики, целостности отдельных сфер экономики и не учитывается возможность их взаимодействия.

Ключевые слова: интернационализация образования, макроэкономические показатели, взаимодействие.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Գ. Նազարյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.թ. Մ. Հայրիսյանը:**

CARMEN GRIGORYAN

*Lecturer of the Department of International Economic Relations of
Armenian State University of Economics*

***IMPACT OF INTERNATIONALIZATION OF EDUCATION ON
ECONOMIC ACTIVITY OF RA***

Developed a composite index of internationalization of education services, based in that estimated the impact of this index on the following macroeconomic indicators of RA for the 15 year period.

Generalizing the results, the author comes to the conclusion that in our country there is no consolidated economic policy and economic unity of the separate parts, are not monitored and not taken into account their interaction possibilities.

Key words: internationalization of education, macroeconomic indicators, interaction.

ԱՐՈՒՍՅԱԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Հայաստանի ազգային ագրարային համալսարանի ագրոարդյունաբերական համալիրի էկոնոմիկայի ամբիոնի հայցորդ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԱՏԵՆՆԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԱԿԱՐԿՄԱՆ ԵՎ ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՆՆԻԿԱԿԱՆ ՄՊԱՍԱՐԿՄԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐ¹

Միջնորդական կազմակերպություններն իրենցից ներկայացնում են առևտրային անկախ իրավաբանական անձեր, ովքեր իրականացնում են գործունեություն՝ եկամուտ ստանալու: Շուկայական տնտեսության պայմաններում, երբ առկա է գյուղատնտեսական ձեռնարկության կենտրոնացված նյութատեխնիկական մատակարարում, տվյալ հարցը լուծում են շուկայական օրենքների միջոցով, ուր կենտրոնական դեր են խաղում այն կազմակերպությունները, որոնք զբաղվում են նյութատեխնիկական ռեսուրսների ձեռքբերման և դրանք ներկայացմամբ սպառողերին, միաժամանակ ցուցաբերում են օժանդակ ծառայություններ, արտադրողական միջոցների գնորդներին: Հողվածում դիտարկվում են նաև մեքենատրակտորային սպասարկման ենթակառուցվածքի և աշխատողների վերապատրաստման հարցեր, ովքեր սպասարկում են գյուղատեխնիկական և սարքավորումները որոշակի ձեռնարկություններում:

Բանալի բաներ. նյութատեխնիկական ապահովում, տեխնիկական սպասարկում, միջնորդ կազմակերպություններ, առևտուր, տեխնիկայի շահագործում:

АРУСЯК ВАРДАНИЯН

Соискатель кафедры Экономики агропромышленного комплекса Армянского национального аграрного университета

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО СНАБЖЕНИЯ И ПРОИЗВОДСТВЕННО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Посреднические организации являются коммерчески независимыми

¹ Հողվածը հրատարակության է երաշխավորել **ս.գ.թ., դոցենտ Լ. Հակոբյանը**, գրախոսել՝ **ս.գ.դ., պրոֆ. Ա. Մարգարյանը**:

юридическими лицами, осуществляющими свою деятельность, получая прибыль.

В условиях рыночной экономики, при наличии централизованного материально-технического снабжения сельскохозяйственного предприятия, этот вопрос решают путем рыночных законов, где ключевую роль играют организации, занимающиеся вопросами приобретения материально-технических ресурсов и предоставление их потребителям, одновременно оказывая дополнительные услуги покупателям производственных средств.

В статье рассматриваются также вопросы инфраструктуры машинно-тракторного снабжения и переподготовки сотрудников, обслуживающих сельхозтехнику и оборудование на конкретных предприятиях.

Ключевые слова: материально-техническое снабжение, техническое обслуживание, посреднические организации, торговля, эксплуатация техники.

ARUSYAK VARDANYAN

*Ph.D. Student of the Department of Agro-industrial Complex Economics of
Armenian National Agrarian University*

SOME QUESTIONS OF MATERIAL-LOGISTICS AND INDUSTRIAL MAINTENANCE OF AGRICULTURE

The intermediary organizations are commercially independent legal entities carrying out activities to earn profit.

During market economy when there is no centralized logistics of the agricultural enterprise, this issue is being resolved by market laws where the key role belong to the organizations dealing with issues of acquisition of material resources and granting to their consumers, at the same time render support services to buyers of production means.

In article questions of infrastructure of MTS and the retrainings of workers serving agricultural machinery and the equipment in the concrete enterprises are being considered, too.

Key words: logistics, maintenance, intermediary organizations, trade, equipment operation.

ԱՍՏՂԻԿ ՓԱՐՄՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի տնտեսագիտության մեջ մաթեմատիկական մոդելավորման ամբիոնի հայցորդ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄՈԴԵԼԱՎՈՐՄԱՆ ԽՆԴՐԻ ՇՈՒՐՋ ¹

Հոդվածում դիտարկված են Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի պահպանման միջոցառումներին վերաբերվող մի շարք հարցեր: Ազգային վիճակագրական ծառայության բազային տվյալների հիման վրա կատարված է կոռելյացիոն-ռեգրեսիոն վերլուծություն, ստացվել են որոշ քանակական գնահատականներ: Հիմնավորված է տվյալների համապարփակ վերլուծության անհրաժեշտությունը:

Բանալի բառեր. շրջակա միջավայր, բնապահպանական ծախսեր, տվյալների համապարփակ վերլուծություն, ռեգրեսիոն կախվածություն:

АСТГХИК ПАРСЯН

Соискатель кафедры математического моделирования в экономике экономического факультета Ереванского государственного университета

О ЗАДАЧЕ МОДЕЛИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕРОПРИЯТИЙ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

В статье рассмотрен ряд вопросов, связанных с охраной окружающей среды Республики Армения. На основе данных Национального статистической службы проведен корреляционно-регрессионный анализ, получены некоторые количественные оценки. Обоснована необходимость применения комплексного анализа данных (DEA).

Ключевые слова: окружающая среда, экологические издержки, комплексный анализ данных, регрессионная зависимость.

¹ Հոդվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.թ., դոցենտ Լ. Սարգսյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ., պրոֆ. Վ. Բոստանջյանը**:

ASTGHİK PARSYAN

*Ph.D. student of the Department of Mathematical Modeling in Economics of Faculty of
Economics of Yerevan State University*

***ON THE PROBLEM OF MODELING THE EFFECTIVENESS OF THE
PROTECTION ENVIRONMENTAL ACTIVITIES***

Based on ARMSTAT data we made correlation-regression analysis, there are some quantitative estimates justifying the need for a method of data envelopment analysis (DEA).

Key words: environment, environmental costs, comprehensive data analysis, regression dependence.

ԱՖՐԱ ՄՈՍՏԱՖԱԵՒ

*ՀՀ ԳԱԱ ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների
ինստիտուտի ասպիրանտ*

ՔԱՄՈւ ԱՐԱԳՈւԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐԵՎԻ ՃԱՌԱԳԱՅԹՄԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ՝

Շրջապատի աղտոտվածության արդյունքում էլեկտրականությունը գնեւերացվում է վերականգնվող միջոցներից: Վերականգնվող էներգետիկայի օգտագործման ուղղություններից է քամու տուրբինների օգտագործումը: Նկատվում է դրանց թվի աճի միտում, և որոշ ժամանակ հետո դրանք կունենան լուրջ ազդեցություն ընդհանուր էներգետիկ համակարգի վրա:

Այս աշխատանքում ուշադրությունն ուղղված է քամու արագության կանխատեսմանը, որը շատ կարևոր է հողմահարների կառավարման համակարգի աշխատանքի կազմակերպման համար: Այն կարևոր է նաև քամու էներգիայի օգտագործմամբ զբաղվող կազմակերպությունների, օպերատորների համար:

Քամու կարճաժամկետ կանխատեսումը հանդիսանում է ժամանակի ընթացքում քամու ուժի և արագության կանխատեսման ենթաբաժին: Այս ենթաբաժնում ընդունված ժամանակային սահմանափակումներ են համարվում կանխատեսումները մի քանի օրվա (որպես կանխատեսման հորիզոն) և մի քանի րոպեից մինչև մի քանի ժամվա (ինչպես ժամանակամիջոց կամ կանխատեսման քայլ) համար: Այս աշխատանքի նպատակն է կանխատեսել ուղղակի կամ անուղղակի ձևով հողմահարների ելքային հզորությունը (անուղղակիի դեպքում առաջին հերթին գնահատվում է քամու արագությունը, որից հետո այն վերածվում է արտադրողական ուժի): Քամու արագությունը կանխատեսվում է ժամանակային քայլով առաջ, և մինչ քամու արագության փոխվելը տուրբինի նկատմամբ կիրառվում է համապատասխան կառավարման հրամանը: Հողվածում մանրամասն ներկայացված է կանխատեսման

¹ Հողվածը հրատարակության է երաշխավորել **տ.գ.դ, պրոֆ. Մ.Մարկոսյանը**, գրախոսել՝ **տ.գ.դ, պրոֆ. Թ.Մանասերյանը**:

համար օգտագործվող մեթոդը, այդ թվում քանու արագության կանխատեսման գծային մեթոդը:

Բանալի բառեր. կանխատեսման գծային մեթոդ, բազմաբևեռ մոդել, մոդելավորման պատուհան, գնահատում, միջին բացարձակ տոկոսային սխալ:

АФРА МОСТАФАЕИ

Аспирант Института информатики и проблем автоматизации НАН РА

ЗАДАЧИ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ СКОРОСТИ ВЕТРА И СОЛНЕЧНОГО ИЗЛУЧЕНИЯ

Краткосрочный прогноз ветра является подразделом прогнозирования мощности и скорости ветра во времени. Временными рамками прогноза, которые приняты в этой подотрасли, являются несколько дней (как горизонт прогноза) и от нескольких минут до нескольких часов (как интервал или шаг прогноза).

Целью данной работы является предсказать выходную мощность ветропарка прямо или косвенно (в косвенном режиме, в первую очередь, оценивается скорость ветра, а затем преобразовывается в производительную силу). Скорость ветра прогнозируется временным шагом вперед, и до изменения скорости ветра к турбине применяется соответствующая управляющая команда. В статье детально описывается метод, используемый для прогнозирования скорости ветра.

Ключевые слова: линейный метод прогнозирования, многополюсная модель, окно моделирования, оценка, средняя абсолютная относительная ошибка.

AFRA MOSTAFAEI

Ph.D. Student of Institute for Informatics and Automation Problems of NAS of RA

FORECASTING ISSUES OF WIND SPEED AND SOLAR RADIATION

Short-term forecast of wind is the sub-branch of power and wind speed time-forecasting. Timescales that are considered in this sub-branch are about

the forecast for a few days (as the forecast horizon) and a few minutes to several hours (as interval or step prediction). The main objective of our study is to forecast the power output of the wind farm, directly or indirectly (in the indirect mode, at first, the wind speed is estimated and then converted to productive power). Wind speed is being forecasted for a time step ahead and proper control command is applied to the turbine before the change of wind speed. This study only explains the method used to forecast wind speed.

Key words: Linear prediction Method, All-Poles Model, modeling window, Estimation, Mean Absolute Percentage Error (MAPE).

ԲԱԺԻՆ 3

ՄԵՐ ՀՈՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ-ԳԻՏՆԱԿԱԼԸ
(տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր
ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԿԵՆԻ ԲՈՍՏԱՆՋՅԱՆ - 65)

2014 թվականի սեպտեմբերին լրանում է նշանավոր գիտնական և հասարակական գործիչ, Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտի գիտական և «Օր-Դար» հրատարակչության խմբագրական խորհուրդների անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Վարդան Բաբկենի Բոստանջյանի** ծննդյան 65-ամյակը: Մեծանուն գիտնականը, երկար տարիներ լինելով ՀԽՍՀ պետպլանի տնտեսագիտության և պլանավորման ԳՀԻ (այսուհետև ՀՀ ֆինանսների և էկոնոմիկայի նախարարության տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի) գիտական աշխատանքների գծով փոխստորեն, մեծ ավանդ ունի ինստիտուտի զարգացման գործում, որի ինստիտուցիոնալ ժառանգորդն է հանդիսանում Տնտեսագիտության և կառավարման ինստիտուտը:¹

¹ Հոդվածում օգտագործվել են՝ «Հայ տնտեսագետներ (գիտակենսագրական ուրվագծեր)», **Ռ.Ն.Մարինյան, Վ.Լ.Հարությունյան, Մ.Կ.Աղայան** (Եր., 2010, էջ 77-79), «Հայկական համառոտ հանրագիտարան», «Ով ով է, հայեր» (էջ 234), Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիայի լրաբեր, հատոր 6, համար 3, Երևան, 2009, էջ 466-467 և այլ աղբյուրներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ	7
ԲԱԺԻՆ 1: ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՁԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱՆՆԴԻՐՆԵՐ	8
ԷՂՈՒԱՐԴ ՕՐԴՅԱՆ, ԼԱՌՐԱ ՍԱՐԴԱՐՅԱՆ, ՄԱՐԻՆԵ ՀԱՅՐԻՅԱՆ, ԼԻԼԻԹ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ. ՀՀ վարչատարածքային միավորների արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման ներուժի գնահատման մեթոդական մոտեցումներ.....	8
ԳԵՐԱՄԻՄ ԴԱՎԹՅԱՆ, ԱՇԽԵՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ. Տարածաշրջանային անհավասարաչափությունների խնդիրը և դրա մեղմացման դրույթները.....	41
ԱՆԱՀԻՏ ԺԱՄԿՈՉՅԱՆ. Եվրամիություն և Մաքսային միություն՝ գործընկե՞ր, թե՞ մրցակից (համեմատական վերլուծություն).....	57
ԱՐՄԵՆ ԵՂԻԿՅԱՆ, ՄԻԼԵՆԱ ԹԱՌԱՆՅԱՆ. Անշարժ գույքի շուկան և առկա հիմնախնդիրները.....	65
ԼՈՒՄԻՆԵ ՂԱԶԱՐՅԱՆ. Ապահովագրական ընկերությունների դրամական հոսքերի հաշվարկման մեթոդներ.....	73
ԱՐՄԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, ԿԱՐԻՆԵ ԵՂԻԱԶԱՐՅԱՆ. Ագրոգրոսաշրջության զարգացումն որպես ՀՀ գյուղական բնակչության սոցիալ - տնտեսական խնդիրների լուծման ուղի.....	83
ԿԱՐԵՆ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, ՎԱՀԱՆ ԳԱՐԱԹՅԱՆ. Հաշվապահական հաշվառման դերը շուկայական տնտեսությունում.....	99
ԱՆՈՒՇ ԲԵԳԻՆՅԱՆ. Գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ստեղծման և զարգացման հիմնահարցերը ՀՀ-ում.....	118
ԽԱՉԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ. Հայաստանում ազատ տնտեսական գոտիների ներկան և ապագան	133
ՀԵՂԻՆԵ ՁԱՂԻՆՅԱՆ. ՀՀ տրանսպորտային ծառայությունների միջազգայնացման հիմնական ուղիները.....	143

ԲԱԺԻՆ 2: ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ..... 164

ՈՒՏԱ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ, ՍՈՆԱ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ, ՄԱՐԼԵՆԱ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ.

Մարդկային ռեսուրսների կառավարման ռազմավարական քարտեզի նախագծման գործիքամիջոցներ 164

ՍԱՀԱԿ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ, ՆԱԶԵԼԻ ԲԱՊԱԼՅԱՆ. ՀՀ հանրային ծառայությունում կանանց ներկայացվածության հիմանխնդիրներ..... 178

ԱՐՄԵՆՈՂԻ ՕՐԴՅԱՆ, ԼԻԼԻԹ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ, ԱՆՆԱ ԳԵՂԱՄՅԱՆ.
Վարչատարածքային միավորների արտաքին տնտեսական կապերի զարգացման միջազգային փորձը և դրա կիրառման ուղղությունները ՀՀ-ում..... 193

ԱՐԹՈՐ ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ. Կենսաթոշակային ֆոնդերի կառավարման հիմնախնդիրներ 215

ՎԱՀԱՆ ԳԱՐՍՔՅԱՆ. Առողիտորական գործունեության զարգացման հիմնախնդիրները Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում 224

ՄԵԼԻՆԵ ԵՂՅԱՆ. Եվրոպական Միության բացառիկ և կիսված իրավասությունները..... 239

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԱՌՈՍՏԱՄՅԱՆ. Բենչմարկինգը որպես բուհ-ի կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացման ուղիների բացահայտման միջոց..... 251

ԿԱՐՄԵՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ. Կրթական ծառայությունների միջազգայնացման ազդեցությունը ՀՀ տնտեսական ակտիվության վրա..... 266

ԱՐՈՍՅԱԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ. Գյուղատնտեսության նյութատեխնիկական մատակարարման և արտադրատեխնիկական սպասարկման մի քանի հարցեր 276

ԱՍՏԴԻԿ ՓԱՐՍՅԱՆ. Շրջակա միջավայրի պահպանման միջոցառումների արդյունավետության մոդելավորման խնդրի շուրջ..... 292

ԱՖՐԱ ՍՈՍՏԱՖԱԵԻ. Քամու արագության և արևի ճառագայթման կանխատեսման խնդիրներ..... 306

ԲԱԺԻՆ 3: ՄԵՐ ՀՈԲԵԼՅԱՐՆԵՐԸ..... 317

ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ-ԳԻՏԱԿԱՆԸ
(ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԿԵՆԻ ԲՈՍՏԱՆՁՅԱՆ - 65) 317

О Г Л А В Л Е Н И Е

ВВЕДЕНИЕ	7
ЧАСТЬ 1. ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	8
ЭДУАРД ОРДЯН, ЛАУРА САРДАРЯН, МАРИНЕ АЙРИЯН, ЛИЛИТ ХАЧАТРЯН. Методические подходы оценки потенциала развития внешнеэкономических связей административно-территориальных единиц РА.....	8
ГЕРАСИМ ДАВТЯН, АШХЕН ОГАННИСЯН. Задача территориальных диспропорций и подходы ее смягчения	41
АНАИТ ЖАМКОЧЯН. Евросоюз и Таможенный союз: партнер или конкурент (сравнительный анализ).....	57
АРСЕН ЕГИКЯН, МИЛЕНА ТАРАНЯН. Рынок недвижимости и существующие проблемы.....	65
ЛУСИНЕ КАЗАРЯН. Методы расчета денежных потоков страховых организаций	73
АРМАН АРУТЮНЯН, КАРИНЕ ЕГИАЗАРЯН. Развитие агротуризма как путь к решению социально-экономических проблем сельского населения РА	83
КАРЕН НЕРСИСЯН, ВААН ГАРАКЯН. Роль бухгалтерского учета в рыночной экономике	99
АНУШ БЕГИНЯН. Проблемы организации и развития сельскохозяйственных кооперативов в Армении	118
ХАЧИК ХАЧАТРЯН. Настоящее и будущее свободных экономических зон в Армении.....	133
ЭГИНЕ ДЖАГИНЯН. Основные пути интернационализации транспортных услуг РА.....	143

ЧАСТЬ 2. ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ	164
РИТА ГЕВОРКЯН, СОНА ГРИГОРЯН, МАРЛЕНА ОВСЕПЯН. Инструментальные средства стратегической картографии управления человеческими ресурсами.....	164
СААК МАНУКЯН, НАЗЕЛИ БАДАЛЯН. Проблемы представленности женщин в публичной службе РА	178
АРМЕНУИ ОРДЯН, ЛИЛИТ ХАЧАТРЯН, АННА ГЕГАМЯН. Международный опыт развития внешнеэкономических связей административно- территориальных единиц и пути его применения в РА.....	193
АРТУР АЛЕКСАНИЯН. Проблемы управления пенсионными фондами	215
ВААН ГАРАКЯН. Проблемы развития аудиторской деятельности в Нагорно-Карабахской Республике	224
МЕЛИНЕ ЕГИЯН. Исключительные и разделенные полномочия Европейского союза.....	239
МАРГАРИТ АРУСТАМЯН. Бенчмаркинг как способ выявления путей повышения эффективности системы управления ВУЗ-ов.....	251
КАРМЕН ГРИГОРЯН. Воздействие интернационализации образователь- ных услуг на экономическую активность РА.....	266
АРУСЯК ВАРДАНЯН. Некоторые вопросы материально-технического снабжения и производственно-технического обслуживания сельского хозяйства	276
АСТГХИК ПАРСЯН. О задаче моделирования эффективности мероприятий охраны окружающей среды.....	292
АФРА МОСТАФАЕИ. Задачи прогнозирования скорости ветра и солнечного излучения.....	306
ЧАСТЬ 3. НАШИ ЮБИЛЯРЫ	317
ЗНАМЕНИТЫЙ УЧЕНЫЙ – ЭКОНОМИСТ (ВАРДАН БАБКЕНОВИЧ БОСТАНДЖЯН - 65)	317

C O N T E N T S

<i>INTRODUCTION</i>	7
PART 1. <i>PROBLEMS OF ECONOMIC DEVELOPMENT</i>	8
EDUARD ORDYAN, LAURA SARDARYAN, MARINE HAYRIYAN, LILIT KHACHATRYAN. Methodological approaches to assessment of development potential of foreign economic relations of administrative units of RA	8
GERASIM DAVTYAN, ASHKHEN HOVHANNISYAN. Problem of regional inequalities and its mitigation provisions.....	41
ANAHT ZHANKOCHYAN. European union and Customs union: a partner or competitor (comparative analysis).....	57
ARSEN YEGHIKYAN, MILENA TARANYAN. Real estate market and the existing problems.....	65
LUSINE GHAZARYAN. Insurance companies cash flow calculation methods....	73
ARMAN HARUTYUNYAN, KARINE YEGHIAZARYAN. Development of agritourism as a way for solution social-economical problems of rural population of RA	83
VAHAN GARAKYAN, KAREN NERSISYAN. The role of accounting and bookkeeping in a marketeconomy.....	99
ANUSH BEGINYAN. The problems of organization and development of agricultural cooperatives in RA	118
KHACHIK KHACHATRYAN. The present and the future of free economic zones in Armenia.....	133
HEGHINE JAGHINYAN. The internationalization of the main ways of transportation services.....	143

PART 2. <i>PROBLEMS OF MANAGEMENT</i>	164
RITA GEVORGYAN, SONA GRIGORYAN, MARLENA HOVSEPYAN. Strategic mapping tools for human resources management.....	164
SAHAK MANUKYAN, NAZELI BADALYAN. The issue of women representative in the public service of the Republic of Armenia.....	178
ARMENUHI ORDYAN,LILIT KHACHATRYAN, ANNA GEGHAMYAN. International experience in foreign economic relations administrative-territorial units and direction of its application in RA.....	193
ARTUR ALEKSANYAN. The problems of management of pension funds.....	215
VAHAN GARAKYAN. Issues related to the development of auditing in the Nagorno Karabakh Republic.....	224
MELINE YEGHYAN. European union exclusive and shared competences	239
MARGARIT ARUSTAMYAN. Benchmarking as a means of identifying ways to improve university management efficiency	251
CARMEN GRIGORYAN. Impact of internationalization of education on economic activity of RA	266
ARUSYAK VARDANYAN. Meditation on material-logistics and industrial maintenance of agriculture.....	276
ASTGHIK PARSYAN. On the problem of modeling the effectiveness of the protection environmental activities	292
AFRA MOSATAFAEL. Forecast issues of wind speed and solar radiation	306
PART 3. <i>OUR JUBILARIANS</i>	317
FAMOUS SCIENTIST - ECONOMIST	
(VARDAN B. BOSTANJYAN - 65)	317

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ծ Ո Ւ Ո Ւ Մ Հ Ո Դ Վ Ա Ծ Ն Ե Ր Ի Տ Պ Ա Գ Ր Մ Ա Ն

Կ Ա Ր Գ

«Տնտեսության զարգացման և կառավարման հիմնախնդիրներ» խորագրով ժողովածուն ընդգրկված է ՀՀ ԲՈՀ-ի դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական հրատարակությունների ցուցակում (<http://www.boh.am/Պայքերականներ>):

Ժողովածուում տպագրվելու համար հոդվածները ներկայացնել տվյալ տարվա համար մինչև մարտի 31-ը՝ պահպանելով հետևյալ պահանջները.

1. Հոդվածները ներկայացնել տպագիր և էլեկտրոնային տարբերակներով (մինչև 15 էջ ծավալով՝ կցելով գիտության դոկտորի կամ թեկնածուի կողմից ստորագրված կարծիք (երաշխավորագիր)):
2. Հոդվածները գրախոսվում են խմբագրական խորհրդի անդամների կողմից:
3. Հոդվածներն ենթարկվում են հակապլագիատային ստուգման:
4. Հոդվածներն ընդունվում են հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն:
5. Վերևի աջ անկյունում մեծատառերով գրել հոդվածի հեղինակի անունը, ազգանունը:
6. Վերնագիրը գրել հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն՝ մեծատառերով (կողմնորոշումը՝ կենտրոն):
7. Համակարգչային շարվածքը A5 չափսի:
8. Տառատեսակը՝ Sylfaen:
9. Տառաչափը՝ 11:
10. Տողերի հեռավորությունը՝ 1.5:
11. Լուսանցքները
 - վերևից՝ 1.5 սմ,
 - ներքևից՝ 1.5 սմ,
 - ձախ կողմից՝ 1.5 սմ,
 - աջ կողմից՝ 1.5 սմ:
12. Աղյուսակները, գծապատկերները և սխեմաները պետք է համարակալվեն և ունենան վերնագրեր, միաժամանակ պետք է նշվեն դրանց կազմման համար օգտագործված տվյալների աղբյուրները (կցել գծապատկերների ֆայլերը Excell ձևաչափով):
13. Ներկայացնել գիտական աշխատանքի հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն ամփոփագրերը՝ 50-60 բառի սահմաններում, բանալի բառերը: Ռուսերեն կամ անգլերեն ներկայացվող աշխատանքի հայերեն ամփոփագիրը ներկայացնել 1.5-2 էջի սահմաններում:
14. Ամփոփագրերին հաջորդում են տեղեկություններ հեղինակ(ներ)ի մասին.
 - անուն, ազգանուն, պաշտոն, կազմակերպության անվանում, գիտական աստիճան և կոչում՝ երեք լեզուներով (հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն),
 - հեռախոսահամար,
 - կազմակերպության հասցե,
 - էլեկտրոնային հասցե:
15. Տպագրությունը կատարվում է հեղինակների հաշվին:

Անգլերեն տեքստերի խմբագիր`	Թ. ՄԱՆԱՍԵՐՅԱՆ
Ռուսերեն տեքստերի խմբագիր`	Մ. ՀԱՅՐԻՅԱՆ
Տեխնիկական խմբագիր`	Մ. ՀԱՅՐԻՅԱՆ
Համակարգչային շարվածքը`	Ա. ԳԵՂԱՄՅԱՆԻ
Սրբագրիչ`	Ա. ԱՐՁՈՒՄԱՆՅԱՆ
Նկարչական ձևավորումը`	Դ. ՄԱԿԱՐՅԱՆԻ

Ստորագրված է տպագրության` 28.08.2014թ.

Տպագրությունը` օֆսեթ:

Չափսը` 60 x 84 1/16:

Տպաքանակը` 200:

Տպագրված է «ՎՄՎ-ՊՐԻՆՏ» հրատարակչատանը